

František X. Halas o vztahu T. G. Masaryka k římskokatolické církvi

Miloš Trapl

Profesor František Xaver Halas se ve svých pracích z církevních dějin zabýval řadou aspektů problematiky římskokatolické církve v historii první Československé republiky a v této souvislosti pochopitelně i osobností jejího prvního prezidenta T. G. Masaryka. Již v první publikaci, již jsem sledoval, s přílehlavým názvem *Neklidné vztahy*¹ jsou obsaženy ve výkladu vztahů katolické církve a československého státu mnohé názory na Masaryka. Ty jsou pak rozvedeny šířeji v jeho nejobsáhlejší publikaci z této tematiky *Fenomén Vatikán*.²

V této rozsáhlé a vynikající knize spojil autor svou historickou erudici a znalost církevního vývoje s řadou osobních zkušeností, pozorování a rozhovorů ve své diplomatické funkci u Svatého stolce. Vedle detailního rozboru historie Vatikánu a vysvětlení příčin a nuancí jeho politiky si podrobně všímá československo-vatikánských vztahů po roce 1918. V této souvislosti si pochopitelně všímá také T. G. Masaryka a jeho náboženských a politických postojů vůči římskokatolické církvi a jejímu ústředí. Je to výrazné především v 4. kapitole knihy *České země a Vatikán*. F. Halas sleduje Masarykovy názory i v jiných otázkách. V souvislosti s historií Vatikánu považuje za pravdivou Masarykovu známou úvahu, že „státy se udržují idejemi, z nichž vznikly,“ a aplikuje ji na vývoj a osudy Svatého stolce.³

Velmi zajímavé jsou F. X. Halasovy názory na spor o smysl českých dějin,⁴ který se rozpoutal v českých zemích počátkem 20. století a jež vyvolal právě T. G. Masaryk tím, že spojil dobové politické problémy

¹ František X. HALAS, *Neklidné vztahy – k jednomu z aspektů výročí 28. října 1918*, Svitavy: Trinitas, 1991, 101 s. V obecnějším pohledu na Masaryka vychází z publikací předního historika první republiky Antonína Klimka (zvláště *Boj o Hrad*, Praha: Panevropa, 1996). Jinak si všímá i sporu o smysl českých dějin či protihabsburského odboje i dalších, které rozvedu v dalším výkladu.

² František X. HALAS, *Fenomén Vatikán: Idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, české země a Vatikán*, Brno: CDK, 2004, 759 s.

³ Tamtéž, s. 127. Další zmínka o tomto Masarykovu názoru je na s. 479.

⁴ Tamtéž, s. 522–524.

s náboženskou otázkou, kterou sledoval v rámci české historie. Hlavním oponentem jeho názoru, že česká otázka je především otázkou náboženskou a že národní obrození navazuje na humanistické ideály české reformace, byl historik Josef Pekař. Halas zdůrazňuje, že Pekař prokázal, že pro Masarykovu ideu nelze najít ve faktickém průběhu českých dějin žádnou oporu. Také odmítal výklad smyslu českých dějin na základě humanistického a náboženského působení Jednoty českobratrské. Na druhé straně měly ovšem Masarykovy myšlenky velký ohlas. Halas to vysvětluje tím, že dost přesně vystihovaly potřeby a požadavky jeho současníků. Zdůrazňuje také, že Masaryk poražený na poli historie triumfoval v oblasti politiky a dokázal pro svůj národ dobýt to, o čem se jiní neodvažovali ani snít. Konstatuje pak, že J. Pekař, aniž jinak přistoupil na Masarykovy názory, tyto jeho zásluhy plně uznal. Mimořádně zajímavé je Halasovo konstatování, že Pekař hájil proti Masarykovi (či jeho podporovatelům, z nichž Halas jmenuje Jana Herbena) kulturní hodnoty českého baroka a vyslovoval přesvědčení o nadřazenosti románské katolické kultury nad německou kulturou protestantskou.⁵ Dovožoval také spojení národního obrození mnohem spíše s českými vlastenectvím doby protireformační než s periodou humanismu českobratrské jednoty, nevystupoval však nikterak z pozic, jež by se daly označit jako katolické. „V určitém směru byl nábožensky orientovaný Masaryk katolíkům bližší než liberál Pekař“. Tento názor není pro katolickou publicistiku a katolíky vůbec příliš typický.⁶ František Halas ovšem právem upozorňuje na širší skutečnost, že Masarykova kritika římskokatolické církve před první světovou válkou byla do značné míry oprávněná. Dokládá to citací

⁵ J. Pekař se o těchto okolnostech vyslovuje ve své práci *Bílá hora: Její příčiny a následky*, Praha, 1921. Přetištěno v publikaci Josef PEKAŘ, *Postavy a problémy českých dějin*, ed. František Kutnar, Praha: Vyšehrad 1970, s. 132–231. V hodnocení porážky však napsal: „A i ono dobové hodnocení národů a kultur, o němž jsme výše slyšeli, nesmí nás mýlit, bychom si neuvědomili, že vnějšími kulturními prostředky a vnitřní disciplinovaností chudší společnost našich zemí, již měřiti se bylo s mocným soupeřem, bojovala a podlehla konec konců za zásadu mravního sebeurčení, tedy za princip svobody... To pak musí konečně rozhodovat o mravním a tím ve vyšším smyslu o kulturním hodnocení stran. TJ.: Na Bílé hoře nezvítězila kultura vyšší. A jakkoli vysoko potom vznesly se kupole barokních kostelů a honosné fronty barokních paláců v pokatoličtěné Praze, vítězný postoj jejich nemohl nikdy zaplašiti památku slz a krve, jimiž v letech hrůzy naplnil brutální vítěz znásilněnou zemi“ (s. 160–161).

⁶ Široká katolická veřejnost u Pekaře oceňovala vedle prací *Bílá Hora* či *Jan Žižka z Kalichu*, především jeho obranu svatojanské tradice v několika článcích v tisku, vydaných pak souhrnně v práci *Tři pře o Janu Nepomuckém* (Praha 1921).

práce profesora biblistiky, kněze Konstantina Miklíka,⁷ který zdůraznil, že Masaryk neuškodil církvi více než katolíci sami svým paktováním s plochým a lživým liberalismem, svou hříšnou leností a opovážlivým spoléháním na moc císařského ramene. Katolíci měli dle Miklíka brát v potaz perly, „jež jsme měli lovit v chaosu tvrzení, výkladů a protimluvů, kterými se tak pestře hemží knihy bystrého pozorovatele světa a nadšeného sociologa“. Halas uvádí také úvahu předního českého katolického politika Mořice Hrubana v jeho pamětech, kde píše, že také Masarykovu kritiku uznával. Mohli bychom uvést také podobné úvahy jiných předních katolických myslitelů, např. novináře Alfreda Fuchse, či předního představitele politického katolicismu za první republiky msgr. Jana Šrámka. Ten mj. prohlásil:

Bylo sice pohodlné, když dříve zákony chránily církve... Že by však tato doba patřila k nějakému velkému rozvoji myšlenky katolické, o tom střizliví pozorovatelé doby předválečné vážně pochybují. Dnes to již vyžaduje práci a obětavost.⁸

Halas příznivě hodnotí Masarykovu zahraniční akci za první světové války a zdůrazňuje, že prokázal velké organizační schopnosti i velký politický přehled, jenž mu umožnil využít široké škály prostředků k získání mocných mužů Dohody pro podporu československé věci. Upozorňuje, že sice existovaly základní předpoklady pro realizaci české státnosti i pro rozhojnění této státnosti o slovenskou složku (především vůle těchto národů hlásit se o svá práva), ale aby se vtělily ve skutečnost, bylo potřebí velkého politického umu a bez akce Masaryka a jeho druhů by byly těžko proveditelné.⁹

Ve sledované publikaci je pochopitelně Masarykovi věnována největší pozornost v období jeho prezidentského úřadu za první Československé republiky. Pokud jde o Masarykův vliv na rozpoutání protikatolického tažení po vzniku ČSR, zdůrazňuje, že jeho subjektivní postoj ke katolické církvi měl v této situaci „důsledky objektivní“.¹⁰ Z tohoto konstatování je zřejmé, že je Halas oprávněně přesvědčen, že Masarykovy názory a některé jeho tehdejší výroky tendence tehdejšího pokusu o „kultur-

⁷ Konstantin MIKLÍK, „Masaryk a Pekař o smyslu českých dějin,“ in *Spor o smysl českých dějin 1895–1938*, ed. Miloš Havelka, Praha: Torst, 1995, s. 674.

⁸ Miloš TRAPL – Karel KONEČNÝ – Pavel MAREK, *Politik dobré vůle: Život a dílo msgr. Jana Šrámka*, Praha: Vyšehrad, 2013, s. 182.

⁹ HALAS, *Fenomén Vatikán*, s. 526.

¹⁰ Tamtéž, s. 528.

ní boj“ proti římskokatolické církvi nezbytně podporovaly. V jiné své o něco pozdější studii *Sekularizace v první Československé republice*, vydané na Slovensku,¹¹ si Halas všímá tehdejšího Masarykova výroku: „Katolíci budou mít tolik práv, kolik si jich vydobudou.“¹² Stal se pro ně, zvláště pro jejich politickou složku, de facto heslem k mobilizaci katolických sil k obraně proti tehdejším útokům. V jejich čele stály především katolické politické strany česká Československá strana lidová (ČSL) i slovenská Hlinkova Slovenská ľudová strana. Německá křesťanskosociální strana, jež měla rovněž přívlastek lidová,¹³ byla v počátcích republiky hodně zaměstnána nacionalistickou vlnou proti novému státu i možné spolupráci s českými katolíky, pochopitelně ovšem také odporovala proticírkevnímu tažení.¹⁴ Hlavním záměrem celého hnutí „Pryč od Říma“ bylo oslabení pozic i početního stavu věřících římskokatolické církve, heslem pak byla odluka církve od státu, již si velmi přál i T. G. Masaryk.¹⁵ Tu se však katolíkům přes Masarykův názor podařilo odvrátit.¹⁶

Halas správně upozorňuje, že odpůrci církve se mohli dovolávat pouze Masarykových soukromých názorů, neboť jako hlava státu minil vůči katolické církvi zachovávat přísnou neutralitu. Prohlásil, že prezident není povolán k řešení otázky náboženské, otázka náboženská je otázkou národa a jeho kultury.¹⁷

V jiné své studii o pražském sjezdu československých katolíků roku 1920¹⁸ píše F. X. Halas o názorech generálního vikáře pařížské arcidiecéze msgr. Alfreda Baudrillarta na situaci v Československu v tomto období.

¹¹ František X. HALAS, „Sekularizace v první Československé republice a Svatý stolec,“ in *Národ – církev – stát*, ed. Tatiana Ivantyšinová, Bratislava: SDK, SVP a CEP ve spolupráci s Historickým ústavom SAV, 2007, s. 104.

¹² Tento okřídlený výrok se objevuje v mnoha katolických materiálech, ale přes značné úsilí se mi nepodařilo zjistit, kdy a kde jej Masaryk vyslovil (pozn. MT).

¹³ Název strany zněl německy Deutsche christlich-soziale Volkspartei (DCV).

¹⁴ Mezi německým obyvatelstvem v ČSR někdejší silné hnutí „Los von Rom“ po roce 1918 výrazněji neproběhlo. Srovnej Jaroslav ŠEBEK, *Mezi křížem a národem: Politické prostředí sudetoněmeckého katolicismu v meziválečném Československu*, Brno: CDK, 2006.

¹⁵ Již ve známé Masarykově Washingtonské deklaraci z října 1918 je uvedeno, že bude provedena odluka církve od státu.

¹⁶ *Český politický katolicismus v letech 1848–2005*, ed. Pavel Marek, Brno: CKD, 2008, s. 186–187.

¹⁷ HALAS, *Fenomén Vatikán*, s. 533.

¹⁸ „Pražský sjezd československých katolíků v roce 1920 a jeho francouzská podpora,“ in *Andros probabilis. Sborník prací přátel a spolupracovníků prof. PhDr. Miloše Trapla, CSc. k jeho sedmdesátinám*, ed. Jiří Malíř – Pavel Marek, Olomouc: katedra historie FF UP; Brno: Matice moravská, 2005, s. 125–155.

Tento host uváděného sjezdu psal ve svém deníku mnoho zajímavostí a postřehů, mj. též o T. G. Masarykovi. V deníku uvádí, že nastupující papežský nuncius Clemente Micara¹⁹ vyjádřil své obavy před Masarykem, o němž řekl, že je odpadlík (přestoupil k protestantství). O Masarykovi, a zvláště Benešovi, s nímž jednal daleko častěji, se Baudrillart v denících vyjadřoval kriticky.²⁰ Halas však dále upozorňuje, že svůj názor poněkud opravil o devět let později, v roce 1929, když byl hostem oslav svatováclavského milénia a byl na obědě pořádaném 27. září prezidentem republiky.²¹ V době Masarykova úmrtí v roce 1937 Baudrillart vzdal hold aspoň jeho politickému dílu.²²

V souvislosti s výkladem o vzniku československé církve pak Halas podle mého názoru vystihuje základní problém Masarykova náboženského postoje, že byl totiž orientován nábožensky, nikoliv však církevně, neboť se projevoval jako individualista nejen v politice, ale také ve spirituální oblasti.²³ V tomto zdánlivě okrajovém konstatování je podle mne ve stručnosti obsaženo ono mnohým nejasné Masarykovo náboženské cítění. Byl bezesporu věřícím křesťanem (viz i jeho známé heslo: „Ježíš, ne César“²⁴), ale zásadně se stavěl proti autoritě církvi, která jeho individualismu a dlouholetém odporu k autoritám naprosto nevyhovovala. Dokládá to jeho hledání východiska ve spirituální oblasti, kdy se v roce 1870, v době prvního vatikánského koncilu, s katolicismem zřejmě definitivně rozešel a zkoumal i zásady pravoslaví, jež mu ovšem vyhovovaly ještě méně než katolické. Východisko pak sice dočasně našel (jistě i vlivem Charloty Garriguové a svého prvního pobytu v USA) v evangelické církvi, ale i tam nalezl příliš mnoho autoritářství. Jistým dokladem může být i skutečnost, že při svém křtu v evangelické církvi reformovaného (helvetského) vyznání 31. srpna 1880 v Heršpicích u Slavkova odmítl přísahat na kalvínské vyznání víry,²⁵ jež bylo pro něho příliš svazující. Jen přítomnost klobouckého faráře Ferdinanda Císaře, významného či-

¹⁹ Micara byl v Praze nejdříve apoštolským delegátem a od roku 1920 papežským nunciem.

²⁰ „Pražský sjezd československých katolíků,“ s. 144–145.

²¹ Tamtéž, s. 149–150.

²² Tamtéž, s. 150.

²³ HALAS, *Fenomén Vatikán*, s. 538. Vysvětluje tím, že se nemínil nechat vmanévrovat do čela nějaké „národní církve“ (jako Jindřich VIII.).

²⁴ Tuto myšlenku nejpodrobněji rozvedl v rozhovorech s novinářem Emilem Ludwigem v roce 1933 (Emil LUDWIG, *Muž a čin*, Praha, 1935).

²⁵ Zdeněk NEJEDLÝ, *T. G. Masaryk*, II, Praha, 1949, s. 249.

nitele českého evangelického světa, který byl Masarykovým kmotrem, umožnila najít kompromis, který umožnil křest řádně uzavřít. Fakticky se však (kromě světově významných oslav stého výročí tolerančního patentu v roce 1881 v Kloboukách u Brna) významněji evangelického života nezúčastňoval, i když z ní nevystoupil. Věřícím však vždy zůstal.²⁶

Postoj T. G. Masaryka (a některých jeho dalších blízkých spolupracovníků, jež Halas nazývá podle tehdejší terminologie „mužů Hradu“) ke katolické církvi, ke Svatému stolci i k českému politickému katolicismu byl podle autora publikace *Fenomén Vatikán* korektně chladný. Byl to realistický pohled, neboť přes velké vystupování z římskokatolické církve po roce 1918 zůstala velké většina národa katolická. Halas k tomu uvádí mnoho přesvědčivých dokladů, včetně výkladu o navázání diplomatických vztahů s Vatikánem.²⁷

Masarykova účast při oslavách pětistého desátého výročí upálení Jana Husa v roce 1925 a oslavy samé vyvolaly ve vztazích s papežským stolicem velkou roztržku, nazývanou podle jména tehdejšího papežského nuncia v Československu Marmaggiho aférou. Této události věnuje F. X. Halas značnou pozornost nejen v publikaci *Fenomén Vatikán*, ale i v dalších pracích.²⁸ Je možno jen upozornit, že rozsah Husových oslav měl nahradit pětisté výročí upálení, jež nebylo v roce 1915 za války oslavovat povoleno.²⁹ Dalším důvodem jejich monumentalizace bylo spojení s desátým výročím Masarykova vystoupení v Ženevě 6. července 1915, kdy vyhlásil svůj protihabsburský odboj. Vláda předpokládala, že oslavy nebudou mít protikatolický ráz a ráz oslav bude motivován státně a národně, nepočítala však s prezidentem. Halas upozorňuje, že Masa-

²⁶ O svém náboženském smýšlení se nejpodrobněji vyjádřil v publikaci Karla Čapka *Hořory* s. T. G. Masarykem, 2. vyd., Praha 1931.

²⁷ Mé názory na tuto otázku se s F. X. Halasem plně shodují. Mimo širší zmiňované práce viz Miloš TRAPL, „Jan Šrámek a T. G. Masaryk v roce 1918,“ in Pavel MAREK a kol., *Jan Šrámek a jeho doba*, Brno: CDK, 2011, s. 189–193, též, „Postoj T. G. Masaryka jako prezidenta k římskokatolické církvi,“ in *Dimenze Masarykova náboženského myšlení*, Hodonín, 1996, s. 61–65, nebo též, „Masarykovo střetávání s katolickou církví,“ in T. G. Masaryk: *Idea demokracie a současné evropanství*, ed. Emil Voráče, Praha: Filosofie, 2001, s. 44–51. Jistou výjimkou byl snad Mořic Hruban, kterého měl Masaryk zřejmě raději pro jeho elegantní vystupování a jisté charisma. Jako s předsedou senátu v letech 1925–1929 s ním Masaryk přicházel častěji do styku.

²⁸ HALAS, *Fenomén Vatikán*, s. 549–550; též, „Sekularizace v první Československé republice a Svatý stolec,“ s. 112–113.

²⁹ Šalounův Husův pomník v Praze na Staroměstském náměstí byl pouze postaven, ale nebyl slavnostně odhalen.

ryk vystoupil ze svého rezervovaného postoje a dal své protikatolické smýšlení veřejně a ostentativně najevo. Nebral žádný ohled na Svatý stolec, dokonce se zdá, že jednal tak, aby s ním vyvolal roztržku. Nejenže převzal protektorát nad Husovými oslavami, ale dal 6. července nad pražským hradem vyvěsit černou husitskou vlajku s rudým kalichem.³⁰ Den poté odjel z Prahy na znamení protestu papežský nuncius msgre Francesco Marmaggi. Reakce odpůrců katolicismu byla sice bouřlivá, ale ukázalo se, jak Halas uvádí, že protikatolická hesla nemají už v českém prostředí zdaleka tak silnou odezvu jako bezprostředně po 28. říjnu 1918.³¹ Halas pak píše o zklamání T. G. Masaryka nad výsledkem jeho vystupování 6. července 1925.³²

Prezident republiky vyvodil z těchto událostí ten důsledek, že ponechal řízení veškerých záležitostí, jež určovaly poměr republiky k Svatému stolci, ministru E. Benešovi a nepřekážel jeho snahám o smír s ním.³³ Jisté je, že jednání ministerstva zahraničí ČSR (hlavně bývalého vyslance ve Vatikánu Kamila Krofty) se Svatým stolicí byla poměrně brzy obnovena a výsledkem byla 17. prosince 1927 dohoda Československa s Vatikánem nazvaná „modus vivendi“, Podepsali ji za Svatý stolec státní sekretář Pietro Gasparri a za Československo ministr zahraničí Edvard Beneš. Halas uvádí, že Masaryk odmítl modus vivendi podepsat, protože dle něho nebyl papež „suverén“,³⁴ ovšem smlouvu nijak nevetoval.

³⁰ Vlajku sundal až po nátlaku premiéra Antonína Švehly, který to považoval za naprosto nevhodné. Švehla byl proti roztržce se Svatým stolicí, oslav se ovšem sám také zúčastnil.

³¹ HALAS, „Sekularizace v první Československé republice a Svatý stolec“, s. 113.

³² V souvislosti s pozdějším vypuzením nuncia Pietro Ciriaciho po tzv. Pribinových oslavách v Nitře roku 1933, uvádí Halas, že bylo vlastně dílem Antonína Švehly, a vidí paralelu s tím, že T. G. Masaryk předtím vyvolal odjezd nuncia F. Marmaggiho (HALAS, *Fenomén Vatikán*, s. 686, pozn. 194). Píše zde, že oba přední čeští politikové byli protestanti, ale oba přitom většinou zachovávali vůči katolické církvi a Vatikánu korektní postoj. K výjimkám, kdy vystoupili z rezervy a dali najevo své protikatolické cítění, došlo právě v souvislosti s případy obou nunciů.

³³ Uvádí však (HALAS, „Sekularizace v první Československé republice a Svatý stolec“, s. 115, pozn. 45), že se Masaryk zcela postavil proti možnému přijetí F. Marmaggiho do ČSR, ať již jako nuncia, či jen k přijetí odvolacích listin.

³⁴ HALAS, *Fenomén Vatikán*, s. 550. Je ovšem otázkou, zda dokument, který byl nižšího rázu než konkordát, měli podepsat „suveréni“. Masaryk zřejmě narážel na to, že Vatikán ještě nebyl před lateránskými dohodami roku 1929 všemi uznáván jako samostatný stát. Pokud tento termín užíváme před tímto datem, jde o „terminus technicus“, aby se pojmy stále neopakovaly.

Masaryk nevystoupil ani proti kongruovému paragrafu státně zeměstaneckého zákona, jež zvyšoval kněžské platy, který přijala nově se tvořící občanská (panská) koalice roku 1926 proti bouřlivé obstrukci opozice v parlamentu. Masaryk zákon ani nevetoval. Halas však správně upozorňuje, že Masaryk měl nepříznivý dojem z vlády bez socialistů, i když to poněkud zmírňovala jeho radost z toho, že v exekutivě byly poprvé zastoupeny dvě německé demokratické aktivistické strany.³⁵ Halas také připomíná, že Masaryk prosadil v této koalici ministrem zahraničí Beneše, ačkoliv ke stranám, jež ji tvořily, nepatřil.

T. G. Masaryk si uvědomoval své prezidentské postavení v převážně katolickém státě i tehdy, kdy souhlasil s celostátními oslavami milénia zavraždění svatého Václava v roce 1929.³⁶ Sám se oslav účastnil i když, jak Halas připomíná, především akcentoval státnický význam svatého Václava pro duchovní a morální růst státu a v tomto smyslu se v oslavách osobně angažoval. Církevní části oslav poskytl dle Halase více méně pasivní podporu.³⁷ Na druhé straně je možno upozornit, že se Masaryk zúčastnil Svatováclavských dnů Orelstva a seděl na tribuně s předsedou lidové strany a starostou této velké katolické tělocvičné organizace msgre Janem Šrámkem.³⁸ V dalším výkladu již Halas Masarykovu osobnost nepřipomíná, neboť prezident až do své abdikace roku 1935 již významněji do církevních záležitostí státu nezasahoval. Je však ještě možno dodat, že Masaryk přijal v době velkého katolického sjezdu v Praze v červnu 1935 papežského legáta, pařížského arcibiskupa Jeana kardinála Verdiera, na zámku v Lánech.³⁹ Jeho nástupce dr. Edvard Beneš pak pokračoval ve své vatikánské politice a dobrých vztazích s římskokatolickou církví až do mnichovské konference roku 1938.

Je možno říci, že hodnocení T. G. Masaryka v díle F. X. Halase je mimořádně objektivní a ve většině případů pozitivní. Je pochopitelné také

³⁵ HALAS, *Fenomén Vatikán*, s. 551. Byli to němečtí agrárníci a křesťanští socialisté.

³⁶ Rok 929 jako datum Václavovy mučednické smrti určil Josef Pekař, dnes se historici kloní spíše k roku 935.

³⁷ HALAS, *Fenomén Vatikán*, s. 562.

³⁸ TRAPL – KONEČNÝ – MAREK, *Politik dobré vůle*, s. 238. Svatováclavské dny Orelstva se konaly již koncem června a začátkem července 1929, vlastní miléniové oslavy pak až v září. F. X. Halas tuto událost uvádí v publikaci *Fenomén Vatikán* v poznámce na s. 685 (pozn. 181).

³⁹ TRAPL – KONEČNÝ – MAREK, *Politik dobré vůle*, s. 150. Kardinál Verdier se po sjezdu stal velkým přítelem Československa. Masaryk se již nemohl jednání sjezdu jinak zúčastnit, neboť by vážně nemocen.

kritické, ale i mnohé Masarykovy protikatolické postupy dovede F. X. Halas vysvětlit. Z tohoto hlediska a znalosti je možno vycítit, že v rodině Františka X. Halase byl Masaryk ctěn, což odpovídá názorům jeho otce básníka Halase i jeho matky. Chápal jsem to i při četných podnětných setkáních, které jsem měl s panem profesorem v době jeho působení na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci i při setkáních na několika konferencích o církevních dějinách.

**František X. Halas on T. G. Masaryk's Relationship
to the Roman Catholic Church**

Keywords: Religion; the Church; Catholicism; the President; Cultural Struggle

Abstract: František X. Halas in his historical work was also concerned with the person of T. G. Masaryk, in particular in his most extensive publication *The Phenomenon of the Vatican*. It analyses the struggle over the sense of Czech history between Masaryk and Pekař and explores in general Masaryk's views on the religious question. The greatest attention is paid to Masaryk's views of the Roman Catholic Church, both before the World War as well in the foreign resistance even at the time of his time in office as President. His interpretation of Masaryk's views is objective and understandably critical in a number of cases. It describes very well the reasons behind Masaryk's particular positions.

Prof. PhDr. Miloš Trapl, CSc.
CMTF UP
Univerzitní 22
771 11 Olomouc
milos.trapl@upol.cz